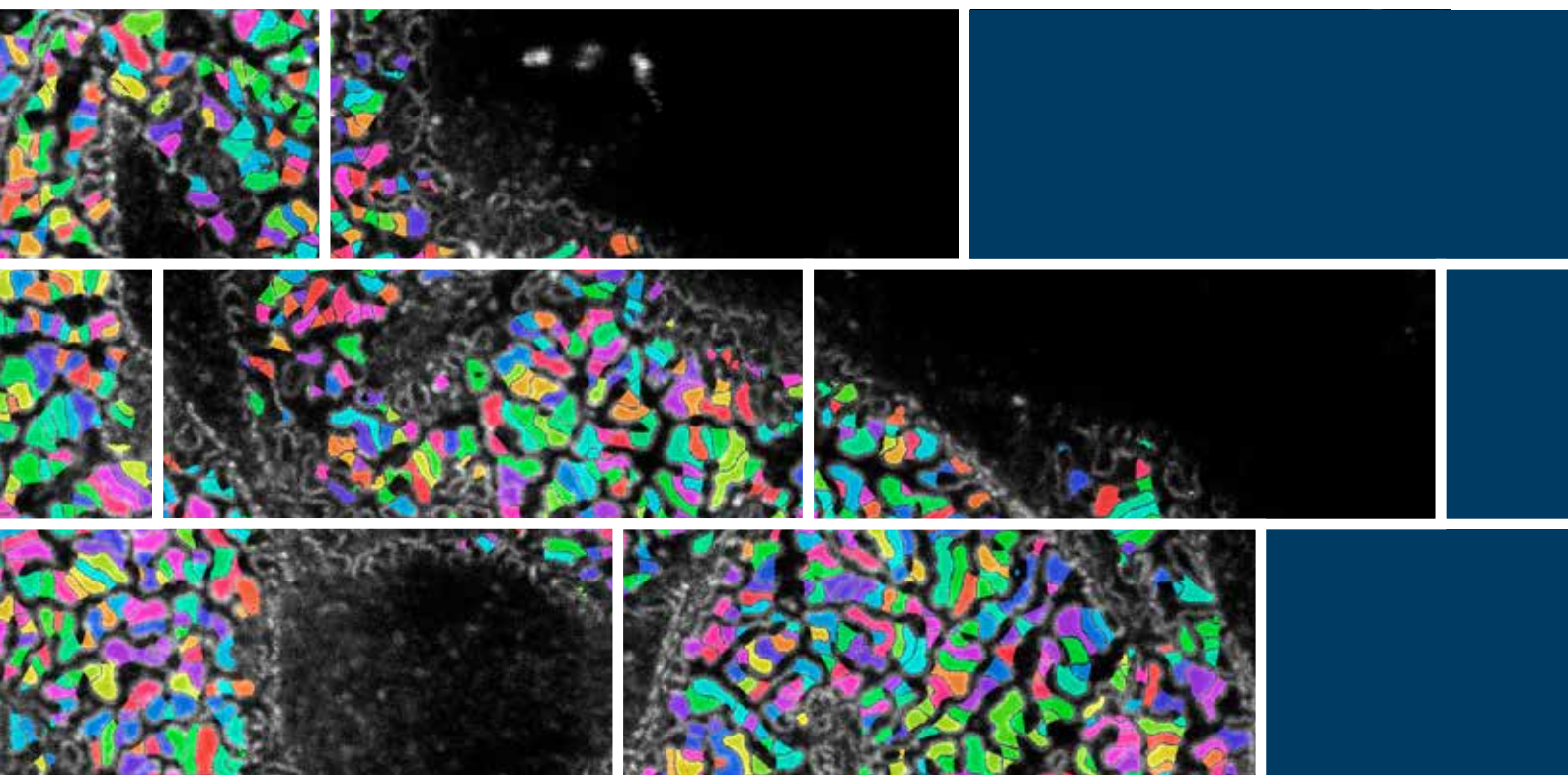

TORSTEN SÖDERBERGS STIFTELSE

Torsten Söderbergs Stiftelse har till ändamål att främja vetenskaplig forskning och vetenskaplig undervisnings- eller studieverksamhet av landsgagnelig innebörd varvid föredragesvis de ekonomiska, medicinska och rättsvetenskapliga områdena skall komma ifråga.

Torsten och Wanja Söderberg, Versailles. Foto privat

Verksamhetsåret 2021

TORSTEN SÖDERBERGS STIFTELSE främjar vetenskaplig forskning och vetenskaplig undervisnings- eller studieverksamhet inom företrädesvis de medicinska, ekonomiska och rättsvetenskapliga områdena. Sedan de drygt 60 år som gått sedan makarna Torsten och Wanja Söderberg undertecknade donationsbrevet och avsatte det privata kapital som lade grunden till stiftelsen har drygt 2 miljarder kronor i dagens penningvärde anslagits till forskning. I snitt har stiftelsen de senaste tio åren anslagit cirka 60 miljoner per år. Under år 2021 beviljade Torsten Söderbergs Stiftelse drygt 28 miljoner kronor till forskning. På följande sidor berättar några forskare mer om sina forskningsprojekt och på det sista uppslaget förtecknas samtliga anslag 2021.

MEDICIN. Det enskilt största anslaget, drygt 10 miljoner kronor gick till Kungl. Vetenskapsakademien för inrättandet av ytterligare en *Torsten Söderbergs akademi-professur i medicin* (2022 års professur). Professuren ska främja internationellt ledande forskning inom medicin och göra det möjligt för innehavaren att på heltid ägna sig åt forskning vid en svensk medi-

cinsk fakultet under fem år. Professor Göran K. Hansson, Akademiens ständige sekreterare till årsskiftet 2021/2022 berättar mer om det mångåriga samarbetet med Torsten Söderbergs Stiftelse på sidorna 6-7.

EKONOMI. Docent Magnus Lodefalk, Örebro universitet tilldelades det största anslaget för sitt projekt *Nyckelfaktorer bakom AI:s arbetsmarknadseffekter*, se sidan 8. Professor Hans Kjellberg vid Handelshögskolan i Stockholm, tilldelades det näst största anslaget för projektet *Framtidens marknadssamhälle* med fokus på hur konsumenter ser på konsumtion och särskilt olika former av konsumtionsmotstånd.

RÄTTSVETENSKAP. Ett av de större anslagen inom rättsvetenskap tilldelades jur.dr Jonathan Schytzer, Uppsala universitet för projektet *Miljön i konkurs*. Projektet ska undersöka under vilka rättsliga förutsättningar företag som ska ta hand om avfall, och därmed miljön, försätts i konkurs och hur regelverket kan ändras för att undvika att denna situation uppstår. Läs mer om projektet på sidan 5.

ÖVRIGT. Docent Johan Stenfeldt, Lunds universitet, tilldelades det största anslaget för en fortsättning på sitt projekt om svensk underrättelsetjänst, *Thede Palm, Jan Rydström och den liberaldemokratiska processen*, se sidan 14. Ett annat exempel är anslaget som tilldelades fil.dr Kristoffer Arvidsson, Göteborgs universitet för forsknings- och utställningsprojektet Göteborgskolorism. *Nätverk, sammanhang, kanon* vid Göteborgs konstmuseum.

STOCKHOLMSPRISET i kriminologi utdelades av H.M. Drottningen till 2020 års pristagare vid en högtidlig digital ceremoni i juni 2021. Under hösten tillkännagavs pristagare för både år 2021 och år 2022. Läs mer om priset på sidan 7.

TORSTEN SÖDERBERGS STIFTELSE fortsätter att medverka till forskningsfronternas framflyttning bland annat genom större enskilda donationer till exempel professurer vid Stockholms universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Karolinska Institutet, Handelshögskolan i Stockholm och vid Kungl. Vetenskapsakademien. ♦

Finns en regressrätt mellan enskilda på grund av skatterättsligt företrädaransvar?

TEXT GIACOMO LINDGREN ZUCCHINI

Denna fråga står i fokus för forskningsprojektet som syftar till att avhjälpa det oklara rättsläget avseende företrädares möjligheter att kräva andra individer på betalning på grund av ålagt företrädaransvar.

FÖRETRÄDARANSVAR innebär att en företrädare för en juridisk person åläggs att personligen betala den juridiska personens obetalda skatter eller avgifter. För aktiebolag kan detta bli aktuellt för verkställande direktörer, styrelseledamöter eller andra inflytelserika befattningshavare, förutsatt att de genom uppsåt eller grov oaksamhet har medverkat till att aktiebolagets skatter eller avgifter inte har betalats.

Frågor om företrädaransvar aktualiseras ofta då aktiebolag har gått i konkurs och inte kan betala sina skatter. Genom att då ålägga aktiebolagets företrädare att personligen betala skatteskulderna kan statens skattebortfall åtminstone delvis minska. En företrädare som på detta sätt personligen har betalat aktiebolagets skatter har också en rättighet att återkräva motsvarande summa pengar från aktiebolaget, så kallad regressrätt. Företrädaren och aktiebolaget kan därmed sägas dela på ansvaret för de obetalda skatteskulderna.

För att en företrädare ska åläggas personligt betalningsansvar måste ett särskilt beslut om detta fattas av förvaltningsdomstol efter ansökan av Skatteverket. Förfarandet ger därför Skatteverket vissa befogenheter att påverka vem som blir föremål för företrädaransvar, exempelvis med hänsyn tagen till bevisläget gentemot eller betalningsförmågan hos en viss företrädare. Därmed kan även vissa kandidater komma att förbises.

Det är fullt möjligt att flera företrädare haft del i ansvaret för att ett aktiebolags skatteskulder inte har betalats, även om bara någon eller några av dem åläggs företrädaransvar av förvaltningsdomstol. En fråga som då uppkommer är om en företrädare som har betalat skatter på grund av företrädaransvar har rättsliga möjligheter att kräva andra medansvariga

Foto Adobe Stock

individer på betalning. Med andra ord, finns det en regressrätt mellan enskilda på grund av skatterättsligt företrädaransvar?

Jämfört med en företrädares lagstadgade regressrätt gentemot den företrädda juridiska personen följer det inte tydligt av lagen huruvida regressrätt föreligger gentemot andra individer. Rättsläget är alltså oklart i detta avseende. Ett tänkbart alternativ är att regressrätt i de ifrågavarande situationerna kan följa av civilrättsliga regler och principer, men då uppstår frågor i vilka avseenden detta är förenligt

med den skatterättsliga legalitetsprincipen som ställer särskilda krav på förutsebarhet och rättssäkerhet för uttag av skatt och avgifter.

Tack vare forskningsanslaget från Torsten Söderbergs Stiftelse kan svaren på dessa frågor, som är av stor praktisk betydelse för affärslivet, redas ut och klargöras. Förhoppningen är att forskningsprojektets resultat bland annat kan leda till en mer rättvis, rättssäker och förutsebar fördelning av ansvaret för skatter och avgifter. ♦

Giacomo Lindgren Zucchini
Foto Branka Marušić

FORSKNINGSPROJEKT

Regressrätt mellan enskilda på grund av skatterättsligt företrädaransvar

Universitetslektor Giacomo Lindgren Zucchini
Stockholms universitet
Juridiska institutionen

Anslag rättsvetenskap 2021

Cyberangrepp i fred, kris och krig

– juridiska perspektiv på krisberedskap och totalförsvaret

TEXT MARIKA ERICSON

Cyberangrepp har presenterats som ett stort hot mot vårt moderna samhälle. Sverige är ett av världens mest digitaliserade länder, men är betydligt sämre rankat i landjämförelser av cybersäkerhet.

MEDIERAPPORTERINGEN OM CYBER-ANGREPP har varit omfattande under senare år, med angrepp riktade mot bland annat tyska Bundestag och de finska och norska parlamenten. Bara under 2021 har vi i Sverige fått rapporter om ett dataintrång mot Riksidrottsförbundet, och två ransomware-attacker som drabbade Kalix kommun respektive Coop. Men cyberangrepp utgör också en integrerad del i modern krigföring, där vi ser tydliga exempel i den nu pågående ryska invasionen av Ukraina. Hur lagstiftning ska appliceras på cyberspace har länge diskuterats internationellt. Staterna är överens om att existerande konventioner och sedvanerätt är tillämpliga även på cyberrymden, men vad det innebär i praktiken är man inte alls överens om. Samtidigt har stater börjat definiera sina digitala territorier och utövar nationella polisiära och militära mandat och befogenheter där.

Cyberbrottsligheten ökar i Sverige precis som i andra länder och myndigheterna har haft svårt att på ett effektivt sätt utreda och förhindra brottslighet via nätet. Säkerhetspolisen, Militära under rättelse- och säkerhetstjänsten (MUST) och Försvarets Radioanstalt (FRA) har

samtliga beskrivit hur Sverige utgör en måltavla för kriminell verksamhet, men också för andra staters cyberangrepp. Den lagstiftning som ger Försvarsmakten rätt att skydda territoriet i fredstid, IKFN-förordningen, är inte skriven för att hantera cyberangrepp från andra stater. Mandat och befogenheter för samtliga myndigheter med uppgifter kopplade till cybersäkerhet och cyberförsvaret är svårtolkade utifrån den lagstiftning som finns idag.

I Sverige betraktas fredstida kriser respektive krig och krigsfara ur lagstiftningsperspektiv som separata företeelser och utgår från olika juridiska ramverk. Krisberedskapen utgår ifrån att inga specialregler, undantagstillstånd, behövs. Totalförsvaret utgår istället från att vid krig eller i krigsfara kommer ingenting i samhället att kunna fungera normalt, därmed måste styrningen av landet på alla nivåer ges mer effektiva redskap för att ställa om samhället och genomföra totalförsvarsverksamheten. För totalförsvaret finns därför ett mycket omfattande regelverk från grundlag till myndighetsföreskrifter som på olika sätt reglerar statens rätt att begränsa exempelvis äganderätten och näringsfriheten och förskjuta beslutsfattande från riksdag till regering, till myndigheter, kommuner och i vissa fall till enskilda.

Projektet kommer att utforska skillnaden i regleringar mellan fredstida krisberedskap och totalförsvaret och se hur

Marika Ericson
Foto: Forsvarshögskolan

cyberangrepp kan hanteras inom ramen för dessa skilda lagstiftningssystem. Vilka cyberangrepp som en annan stat riktar mot Sverige kan definieras som väpnat angrepp och krigshandlingar? Hur hanteras de cyberangrepp som inte utgör ett väpnat angrepp men utgör handlingar som bryter mot folkrätten? Hur bör svensk lagstiftning utvecklas för att bättre svara emot cyberangrepp som befinner sig mellan fred och krig?

Tack vare stödet från Torsten Söderbergs Stiftelse kan tidigare forskning fördjupas med en analys av svensk rätt, inklusive nyttillkommen statspraxis och lagstiftning som påverkar svenska regleringar av cybersäkerhet och cyberförsvaret framåt. Det saknas i hög grad publikationer på svenska inom området och projektet avser därför att bidra till att fylla den luckan. ♦

Foto: Adobe Stock

FORSKNINGSPROJEKT

Cyberangrepp i fred och krig: krisberedskaps- och totalförsvarslagstiftning

Jur.dr Marika Ericson
Forsvarshögskolan
Centrum för operativ juridik och folkrätt
Anslag rättsvetenskap 2021

Miljön i konkurs

– när förorenare inte kan betala

TEXT JONATAN SCHYTZER

På senare år har det uppmärksamats att kriminella krafter skor sig på miljöns bekostnad. Man har åtagit sig att ta hand om avfall, men i stället för att följa gällande regelverk grävt ned batterimassor i åkrar utanför Kumla, vräkt giftigt avfall nära vattentäkter vid Mälaren och misskött avfallshantering till den grad att bränder brutit ut på anläggningar i södra Stockholm och i Småland. Giftmassor har blivit en handelsvara i den undre världen.

LÅNGA FÄNGELSESTRAFF OCH SKADESTÅND har dömts ut. Problemet är dock att de kriminella och deras bolag i de allra flesta fall saknar pengar att bekosta sanering av miljön. Företagen har försatts i konkurs, vilket i förlängningen kortsluter det miljörettsliga systemet eftersom det bygger på att det är förorenaren som ska betala. I dessa fall saknas medel att sanera miljön. Man kan säga att det är miljön som försätts i konkurs. Det är just detta samhällsproblem som forskningsprojektet kommer att undersöka och föreslå lösningar på.

Specifikt är syftet att undersöka under vilka rättsliga förutsättningar som miljön försätts i konkurs och hur regelverket kan ändras för att undvika att denna situation uppstår.

En rad frågor behöver besvaras för att uppnå syftet. Till en början behöver det tydliggöras under vilka rättsliga för-

utsättningar miljörelaterade krav ersätts i en konkurs. Därefter kan möjliga lösningar på samhällsproblemet undersökas. Här aktualiseras dels konkursrättsliga aspekter, dels aspekter som ligger på en övergripande nivå.

Vad gäller de konkursrättsliga aspekterna studeras under vilka rättsliga förutsättningar miljörelaterade krav borde ersättas i en konkurs och om konkursrätten kan förändras för att minska risken att situationer då förorenare inte kan betala uppstår. Avseende det senare behöver bland annat omfattningen av konkursförvaltarens uppdrag undersökas. Förvaltaren har ofta en unik insikt om vilka möjligheterna är att komma tillrätta med de miljöproblem som finns i anslutning till konkursgäldenärens egen- dom. Denna kunskap används inte idag. Det beror på att förvaltarens uppdrag enligt 7 kap 8 § konkurslagen i princip

begränsas till att verka för borgenärernas gemensamma rätt och bästa. I till exempel Högsta domstolens avgörande (NJA 2015) nekade domstolen en förvaltare arvode för vissa mindre omfattande insatser. Dessa insatser hade lett till att förvaltaren kunde sälja en miljöbelastad fastighet för 1 kr mot att köparen sanerade densamma. Mot den bakgrunden kommer forskningsprojektet undersöka om förvaltaruppdraget borde utökas.

Det är också nödvändigt att studera om principiella förändringar av rättssystemet bör göras, till exempel om något slags saneringsförsäkringssystem borde införas. Om en sådan lösning är lämplig skulle det ytterst medföra att miljön inte skulle behöva försättas i konkurs. ♦

FORSKNINGSPROJEKT

Miljön i konkurs

Jur.dr Jonatan Schytzer
Uppsala universitet
Juridiska institutionen
Anslag rättsvetenskap 2021

Foto: Adobe Stock

KVA och Torsten Söderbergs Stiftelse

– ett samarbete för stark forskningsutveckling

En junidag år 1739 samlade uppfinnaren Mårten Triewald några vänner för att grunda ett sällskap för vetenskap, med målsättningen att bistå med kunskap till återuppbygget av Sverige efter det stora nordiska krigets förödelse. Bland dem fanns botanikern och medicinen Carl Linnaeus (sedermera von Linné), som utsågs till preses (ordförande). Två år efter grundandet skrev kung Fredrik I under privilegiebrevet som gjorde Triewalds sällskap till Kungliga Vetenskapsakademien.

KUNGL. VETENSKAPSAKADEMIEN är idag, med sina 460 ledamöter, Sveriges främsta expertpanel inom ett brett fält av vetenskaperna, från matematik, astronomi och fysik, över geovetenskaper, livsvetenskaper och teknik, till samhällsvetenskap och humaniora. De flesta av akademiledamöterna är professorer vid svenska universitet och högskolor.

Akademien fokuserar på fyra huvuduppgifter: att vara en mötesplats för forskare, att med priser, stipendier och bidrag stödja framstående forskare och forskningsinsatser, att verka för en god utveckling för svensk forskning, och att bidra med vetenskaplig kunskap till samhällsdebatt, beslut och utveckling.

Ibland tar vi initiativ att analysera och kommentera viktiga samhällsfrågor, till exempel klimatfrågan och coronapandemin. Våra inlägg får särskild tyngd av att vi är en fristående organisation som kan ge synpunkter utan att snegla på regleringsbrev eller sidohänsyn.

Vetenskapsakademiens mest kända uppgift är att dela ut Nobelprisen i fysik och kemi. Den uppgiften fick KVA av Alfred Nobel, och 1968 tillkom uppgiften att dela ut Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne. Men vi delar också ut en rad priser och stipendier till svenska forskare.

KVA har ett utomordentligt gott samarbete med flera forskningsfinansierande stiftelser. En av våra viktigaste samarbetspartners inom detta område är Torsten Söderbergs Stiftelse, som vi bistår i deras arbete att stödja svensk forskning.

Sedan 1987 delas det Söderbergska priset i ekonomi och rättsvetenskap på en miljon kronor ut vartannat år och belönar insatser av stort vetenskapligt värde. Genom åren har en rad framstående svenska forskare inom samhällsvetenskaperna uppmärksamats med det här priset.

Ett helt annat pris är Ingvar Lindqvist-priset, som delas ut varje år till lärare

vid grundskolor och gymnasier. Under en följd av år finansierades det av Torsten Söderbergs Stiftelse, som liksom Vetenskapsakademien har känt stor glädje att kunna ge erkännanden och uppmuntran åt lärare som genom entusiasm, nya idéer och engagerande arbete väcker elevers intresse för matematik och naturvetenskap.

Genom åren har Torsten Söderbergs Stiftelse också finansierat en rad professorer och forskartjänster i medicin, ekonomi och rättsvetenskap vid KVA, bland annat Torsten och Ragnar Söderbergs forskningsprofessur i ekonomi.

Stiftelsens allra mest kraftfulla forskningsstöd i samarbetet med KVA är de så kallade akademiprofessorerna. Sedan 2007 utser KVA innehavare av Torsten Söderbergs akademiprofessur i medicin. Flera sådana professorer löper parallellt och den senaste beviljades hösten 2021.

Den lyckliga innehavaren av en Torsten Söderbergs akademiprofessur i medicin

NUVARANDE INNEHAVARE AV TORSTEN SÖDERBERGS AKADEMIPROFESSUR I MEDICIN

Torsten Söderbergs akademiprofessur i medicin 2019

Birgitta Henriques Normark
Professor i klinisk mikrobiologi,
Karolinska Institutet
Period: 2021–2026

Torsten Söderbergs akademiprofessur i medicin 2018

Sten Linnarsson
Professor i molekylär systembiologi,
Karolinska Institutet
Period: 2020–2024

Torsten Söderbergs akademiprofessur i medicin 2017

Thomas Perlmann
Professor i molekylär utvecklingsbiologi,
Karolinska Institutet
Period: 2019–2023

Torsten Söderbergs akademiprofessur i medicin 2016

Fredrik Bäckhed
Professor i molekylärmedicin,
Göteborgs universitet
Period: 2018–2022

får ett forskningsanslag på 10 miljoner kronor fördelat över fem år. Med de pengarna kan forskaren släppa alla tidskrävande sidouppgifter och helt koncentrera sig på sin forskning. Det blir möjligt att expandera en lovande forskningslinje och ta den till den absoluta forskningsfronten. Utan ett stöd av den här kalibern är det knappast möjligt i dagens Sverige, där statens anslag för forskning och högre utbildning sprids över många högskolor, studenter och universitetslärare. Det finns sällan plats för punktsatningar på toppforskare. Därför spelar Torsten Söderbergs akademiprofessorer en oerhört viktig roll, inte bara för den enskilde forskaren eller hans universitet, utan för hela Sverige som forskningsnation.

För Akademien är det en stor och viktig uppgift att hjälpa stiftelsen att utse framstående forskare med riktigt lovande forskningsprogram till de här professorerna. Vi bjuder in universiteten att nominera kandidater, och sedan granskas förslagen av särskilda arbetsgrupper inom Akademiens klasser för medicin respektive samhällsvetenskap. Internationell expertis anlitas, och det finns ett gediget underlag när Akademien så småningom går till beslut. Det är mycket viktigt att så är fallet, eftersom de Söderbergska professorerna är nyckelpersoner i det svenska forskarsamhället. Listan på mottagare visar att vi lyckats väl med att utse lovande och framstående forskare till dessa prestigefyllda positioner.

Bland annat med professorerna gör Torsten Söderbergs Stiftelse en stor och viktig insats i Sveriges vetenskapliga utveckling. Det är en glädje för Vetenskapsakademien att bistå i detta arbete. ♦

Göran K. Hansson
Akademiens ständige sekreterare
2015–2021

Stockholmspriset i kriminologi år 2020

Världens största pris i kriminologi tilldelades år 2020 professorerna Philip J. Cook och Franklin E. Zimring. Vid en högtidlig digital pris-ceremoni i juni 2021 mottog de priset ur H.M. Drottningens hand.

PROFESSOR PHILIP J. COOK, Stanford University och Duke University och professor Franklin E. Zimring, University of California Berkeley, har i över fem decennier genom evidensbaserad forskning belyst de positiva effekterna av restriktiv vapenlagstiftning.

De två pristagarna, som båda varit tongivande i utveckling och tillämpning av kriminologins vetenskapliga fält, har utvecklat viktiga metoder för att påvisa och förstå vilken avgörande roll tillgången till skjutvapen har för antalet dödsfall och har motbevisat påståendet att tillgänglighet till skjutvapen inte skulle påverka volymen skador. Pristagarnas arbete har varit avgörande för en hel generation forskare och har gett politiska beslutsfattare avgörande bevis för att kunna vidta mer effektiva åtgärder för att på så sätt minska det massiva lidande som orsakas av skjutvapen. ♦

Stockholmspriset i kriminologi är ett internationellt pris som delas ut för enastående prestationer inom kriminologisk forskning och tillämpning av forskningsresultat för att minska brottsligheten och främja mänskliga rättigheter. Priset har delats ut sedan 2006 med stöd från Torsten Söderbergs Stiftelse. År 2012 säkrade stiftelsen, genom en större donation tillsammans med svenska staten, prisets framtid genom bildandet av Stiftelsen för Stockholmspriset i kriminologi som idag delar ut priset. Donationen från Torsten Söderbergs Stiftelse gjordes för att hedra med.dr h.c. Edvard Söderberg. En oberoende internationell jury leds av professorerna Lawrence W. Sherman och Jerzy Sarnecki.

Magnus Lodefalk. Foto Örebro universitet

Nyckelfaktorer bakom AI:s arbetsmarknadseffekter

TEXT MAGNUS LODEFALK

Artificiell intelligens (AI) överträffar redan människans förmåga till bildigenkänning och blir allt bättre på exempelvis språkbehandling. Algoritmerna blir därför användbara i arbetsuppgifter som traditionellt sett brukar utföras av människor och väntas i grunden stöpa om arbetsmarknaden.

NÄR AI-TEKNOLOGIER ANAMMAS förväntas många löner, anställningsbarhet och jobbinnehåll påverkas. I takt med ökade investeringar i teknologin finns tecken på ökad efterfrågan på personer som kan AI.

Forskningen om arbetsmarknadseffekterna är dock fortfarande motstridig och begränsas av bristen på detaljerade data. Syftet med detta datadrivna forskningsprojekt är att bryta ny mark. Vi fokuserar på nyckelfaktorer bakom AI:s arbetsmarknadseffekter för den kunskapsintensiva tjänstesektorn. I denna sektor har de anställda oftast högskoleutbildning och arbetar exempelvis som jurist, ekonom, ingenjör eller arkitekt.

Forskningsprojektet kommer att studera organisationers och anställdas exponering för och anpassning till olika typer av AI i fyra utvalda länder under två decennier. Nationalekonomiska och datavetenskapliga metoder kommer användas tillsammans med ett unikt datamaterial på mikronivå. Utgångspunkten är att mäta utvecklingen och anammandet av AI för att sedan beskriva och identifiera allmänna samt specifika kort och långsiktiga effekter av AI. På så vis kan utrönas vilka egenskaper hos individer, organisationer och länder som hjälper dem att lyckas när AI används alltmer i samhället.

Målet är att bidra med gedigen kunskap om hur olika grupper av kunskaps-

intensiva tjänsteföretag och anställda påverkas av AI. Detta behövs för att politiker, myndigheter, företag och anställda ska kunna fatta underbyggda, välvägdade och framtidsinriktade beslut. Kunskapsintensiva tjänster är centrala för det moderna samhällets infrastruktur och genomgår en digital omvandling på grund av framsteg inom AI. Projektet belyser hur AI-teknologier påverkar arbetskraftsefterfrågan både i nya jobb och jobb som försvinner, arbetets innehåll, kvalifikationer som erbjuds/efterfrågas, och inkomster – kort sagt, vilka nyckelfaktorer som kan hjälpa arbetstagare och arbetsgivare att blomstra i morgondagens arbetsliv. ♦

VAD ÄR ARTIFICIELL INTELLIGENS?

Det finns ingen universell definition av artificiell intelligens (AI). Man kan beskriva ett AI-system som en uppsättning av datoralgoritmer som kan lösa problem som traditionellt sett skulle kräva mänsklig intelligens. Viktiga delområden inom AI inkluderar maskininlärning (ML) och robotik samt naturlig språkbehandling och kunskapsrepresentation och resonemang. AI-system använder stora mängder data för att göra prediktioner, ge rekommendationer eller fatta beslut, detta under olika grader av mänskligt överinseende (OECD 2019).

OECD (2019). *Recommendation of the Council on Artificial Intelligence*. OECD/LEGAL/0449.

Kulturella normers betydelse för invandrades arbete och företagens utveckling

TEXT THERESE NILSSON

När personer med utländsk bakgrund deltar i det ekonomiska, politiska och sociala livet jämsides med personer med svensk bakgrund fungerar samhället bättre. Därför är det viktigt att förstå hur invandrare kan etablera sig snabbare och bättre på arbetsmarknaden, men också hur svenska företag bättre kan förverkliga invandrades potential.

ANDELEN AV SVERIGES BEFOLKNING som är född i ett annat land har på senare år ökat från 10 till 20 procent vilket innebär att det finns en stor variation i individers kulturella bakgrund.

Projektet kommer undersöka hur invandrare, som kommer från olika länder med olika kulturella egenskaper, klarar sig på och påverkar den svenska arbetsmarknaden från två perspektiv. För det första är syftet att undersöka hur kulturella faktorer påverkar invandrades arbetsmarknadsintegration, med fokus på effekter av att komma från kulturer med olika grad av tolerans, tillit, religiositet och individualism. För det andra är målet att studera hur den multikulturella sammansättningen av arbetskraften påverkar svenska företags funktion, lönsamhet och

personaltillväxt. Idag är lite känt om dessa samband, men förutsättningarna för en ökad förståelse är goda. Projektteamet har tillgång till en unik longitudinell företagsdatabas över svenska företag som i sin tur är sammanlänkad med individdata över de anställda. Datamaterialet innehåller indikatorer på kulturella faktorer och attityder i invandrades bakgrundsländer som kan kopplas till individuella utfall på arbetsmarknaden. Detta är en styrka då det går att säkerställa att resultaten inte återspeglar omvänd kausalitet. Forskningen kommer att belysa sambanden i Sverige under perioden 1990–2018.

Projektet tar alltså sin utgångspunkt i ett reellt problem: svag arbetsmarknadsintegration bland utrikes födda, vilket är kostsamt för såväl berörda individer, företagen som samhället som helhet. Det tillför ny policyrelevant kunskap som kompletterar tidigare forskning. När det gäller hur invandrare lyckas etablera sig på arbetsmarknaden har den existerande forskningen ägnat mycket uppmärksamhet åt humankapitalets roll (utbildning, språk och erfarenhet) för framgångsrik integration på arbetsmarknaden, men också betydelsen av tillgång till sociala nätverk, arbetssökandes metoder och dis-

Therese Nilsson. Foto Karl Gabor

kriminering. Begränsad uppmärksamhet har dock ägnats åt betydelsen av kulturella faktorer för lyckad arbetsmarknadsintegration.

Likaså kan kulturella faktorer påverka företags funktionssätt. Den relaterade forskningen har kommit till motstridiga resultat kring anställdas mångfald och företags produktivitet. Ingen har hittills fokuserat på sammansättningen av de anställdas kulturella bakgrund för företagens utveckling. Med stöd från Torsten Söderbergs Stiftelse kan projektet ge underlag till utformning av politik för ett mer inkluderande och jämlikt samhälle, men också insikter om betydelsen av kultur för ekonomins sätt att fungera. ♦

Foto Adobe Stock

FORSKNINGSPROJEKT

Nyckelfaktorer bakom AI:s arbetsmarknadseffekter

Docent Magnus Lodefalk
Örebro universitet
Handelshögskolan

Anslag ekonomi 2021

FORSKNINGSPROJEKT

Kulturella normers betydelse för invandrades arbete och företags utveckling

Professor Therese Nilsson
Institutet för Näringslivsforskning,

Anslag ekonomi 2021

Individens överskuldssättning – orsaker och konsekvenser

TEXT PAULA ROTH

I Sverige och många andra utvecklade länder är hushållens skuldsättning historiskt hög. Ofta uppstår betalningsproblemen till följd av oförutsedda händelser, till exempel arbetslöshet, skilsmässa eller sjukdom, som kan göra att en tidigare hållbar ekonomisk situation snabbt övergår till svår ekonomisk utsatthet.

Paula Roth. Foto Karl Gabor.

I SVERIGE ÄR ÖVER 400 000 individer registrerade med skulder för indrivning hos Kronofogdemyndigheten. Myndigheten tar årligen emot över en miljon ansökningar om obetalda skulder. Trots detta är kunskapen om överskuldssättningens orsaker och konsekvenser låg.

Tidigare studier är till största del baserade på intervjuer eller enkätvar och saknar strategier för att utvärdera kausaliteten. De fokuserar ofta på relationen mellan överskuldssättning och hälsa, till exempel koppling till depression och

kronisk sjukdom samt negativa hälsoeffekter av stigma och ökad stress. De pekar även på att hushåll med låga inkomster drabbas hårdast, vilket ytterligare ökar stressen och utsattheten hos dem.

Detta nya forskningsprojekt har dock tillgång till unik individdata över befolkningen vilket möjliggör att studera om och hur överskuldssättning har kausala effekter på bland annat hälsa och arbetsmarknadsutfall. Forskningsprojektets mål är att besvara följande frågor: Varför blir individer överskuldssatta? Vilka är samhällskostnaderna av det stora antalet överskuldssatta i Sverige? För beslutsfattare är det av vikt att förstå relationen mellan överskuldssättning och negativa utfall eftersom de kan leda till stora välfärds-kostnader. Kunskapen om konsekvenserna behövs för att på bästa sätt kunna utforma politiken kring skuldsättning och indrivning.

Projektet kommer även fokusera på ett understuderat samband mellan överskuldssättning och brottslighet. Tidigare forskning har påvisat ett samband mellan ekonomisk stress och brottslighet. Då överskuldssättning innebär stor stress för

FORSKNINGSPROJEKT

Överskuldssättningens orsaker och konsekvenser

Doktor Paula Roth
Institutet för Näringslivsforskning

Anslag ekonomi 2021

de drabbade är det av vikt att undersöka om det ökar sannolikheten för brottslighet. Genom att koppla kriminalstatistik till registret över överskuldssatta individer är det möjligt att fördjupa studera sambandet mellan överskuldssättning och kriminalitet.

Tillgången till unika individdata och projektets empiriska analysmetoder gör det möjligt att studera frågorna på ett strukturellt sätt och ta hänsyn till bakgrundsfaktorer som kan driva resultaten. Projektet kommer också undersöka om det finns heterogeniteter, där effekterna av överskuldssättning går åt olika håll i olika grupper av befolkningen. ♦

Foto Adobe Stock

Att identifiera genetiska orsaker till läkemedelsbiverkningar

TEXT PÅR HALLBERG

Biverkningar är en vanlig orsak till sjuklighet och dödlighet, leder till ökade sjukvårdskostnader och har uppskattats orsaka eller bidra till mellan tre och sju procent av alla sjukhusinläggningar i Sverige. Kostnaderna för biverkningar uppgår till tio procent av hela Sveriges sjukvårdsbudget.

SÅ GOTT SOM ALLA LÄKEMEDEL är förknippade med biverkningar hos vissa patienter. Det finns goda skäl att misstänka att en del av denna risk orsakas av skillnader i genetisk uppsättning. För vissa dosberoende biverkningar finns kända kopplingar till genmutationer involverade i metabolismen av läkemedlet eller i läkemedlets angreppspunkt. Andra typer av biverkningar är dosoberoende och kan drabba flera olika organsystem som hud, lever, njure och bukspottskörtel, eller orsaka generaliserade överkänslighetsreaktioner. För denna typ av biverkningar är orsaken som regel okänd och det saknas uppenbara kandidatgener.

Utvecklingen inom genetisk analys har gjort det möjligt att idag genomföra undersökningar av genetisk variation som spänner över hela det mänskliga genomet, så kallade GWA-studier (genome-wide association). Det betyder att man nu enklare kan studera genetisk variation som kan vara förknippad med ökad risk för biverkningar. Det finns mycket att vinna på att genom precisionsmedicin identifiera lämpligast läkemedel till den individuella patienten med hjälp av genetisk testning.

Detta forskningsprojekt, SWEDEGENE (www.swedegene.se), syftar just till att identifiera genetiska markörer som kan förklara varför vissa individer drabbas av biverkningar, och att utveckla kliniska tester som kan användas för att minimera risken för allvarliga biverkningar och därmed minska patientlidande och sjukvårdskostnader. Sådana tester kan

Pär Hallberg. Foto Mikael Wallerstedt

också användas differentialdiagnostiskt för att skilja biverkningar från vanliga sjukdomar. Ett mål på sikt är att utveckla SWEDEGENE till en nationell resurs som kan användas av forskare både i Sverige och internationellt för studier av läkemedelsbiverkningar.

I dagsläget har SWEDEGENE samlat DNA och kliniska data från nära 4000 patienter som har drabbats av olika typer av biverkningar. De första GWA-studier projektet genomfört har visat att det är möjligt att identifiera genetiska faktorer som kan förutsäga risken för biverkningar. Vi har exempelvis visat att risken för låga nivåer av vita blodkroppar, agranulocytos, är förhöjd hos patienter som behandlas med läkemedel mot giftstruma, så kallade tyreostatika, liksom hos de som behandlas med det antireumatiska läkemedlet sulfasalazin, om man samtidigt är bärare av vissa typer av immungener (HLA-gener). Vi har också, liksom andra forskargrupper, visat ett samband med variation i immungener och risken att drabbas av narkolepsi efter vaccination med Pandemrix.

Eftersom allvarliga biverkningar som regel är ovanliga samarbetar vi med många andra internationella forskargrupper för att gemensamt kunna göra studier snabbare.

FORSKNINGSPROJEKT

SWEDEGENE – genetiska orsaker till läkemedelsbiverkningar

Överläkare Pär Hallberg
Uppsala universitet
Institutionen för medicinska vetenskaper

Anslag medicin 2021

Vi har idag resultat från WGA-analyser för cirka 3000 patienter och helgenomsekvensning för 1000 individer. Många studier planeras.

Anslaget från Torsten Söderbergs Stiftelse innebär goda möjligheter att driva projektet vidare och arbeta med dataanalys och rapportering under flera år framöver. Närmast ligger analyser av genetisk variation som kan förklara uppkomsten av biverkningar av vacciner mot Covid-19, viktuppgång av psykofarmaka, blödningar av blodförtunnande läkemedel av typen NOAK, bensönderfall och atypiska frakturer av läkemedel mot bensjukhet, samt neurotoxiska reaktioner av antiinfektiva läkemedel. Flera andra studier av biverkningar är också planerade. ♦

Förbättrad analys av kroppens reningsverk

– ny metod inom njurdiagnostik

TEXT HJALMAR BRISMAR

En bild kan säga mer än tusen ord sägs det, men när det gäller anatomiska bilder på sjuka njurar avslöjas idag bara några enstaka aspekter. Detta forskningsprojekt kommer att råda bot på det.

MANUELL ANALYS AV TRÄNADE NJURPATOLOGER som endast får titta på tunna snitt av njurvävnaden, ska likt grottfångarna i Platons 2500 år gamla liknelse försöka bedöma njurens hela sjukdomstillstånd, i liten och stor i skala. Utsagorna och diagnoserna från de tunna (skugg)snitten blir därför oftast endast kvalitativa bedömningar, som även kan ha personliga variationer beroende på vem som tittar på bilderna.

För att råda bot på detta kommer nu forskningsprojektet "Automatiserad kvantitativ optisk njurpatologi" förbättra flera helt avgörande aspekter i analys av njurvävnad:

- njurvävnad från biopsier kommer avbildas i 3-dimensioner (och inte som nu i tunna snitt)
- en dator kommer att tränas att automatiskt göra bildanalysen (och inte som nu manuellt)
- datorn kommer kunna rapportera kvantitativa mått på njurens sjukdomstillstånd (inte bara personliga kvalitativa utsagor)
- endast ett enkelt ljusmikroskop kommer behövas för att se alla detaljer i njurvävnaden (idag krävs ett flertal metoder med både ljus- och elektronmikroskopi)

Forskningsprojektet bedrivs vid Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) under ledning av professor Hjalmar Brismar vid avdelningen för tillämpad fysik, som även är forskningsledare på Karolinska Institutet (KI) och Science for Life laboratory (SciLifeLab). Projektet sker i samverkan med njurforskare vid Karolinska Institutet och sjukhusen i Region Stockholm. Projektet att förbättra njurpatologi sker i tre steg:

Provberedningsförbättringar. I steg 1 prepareras hela njurvävnaden så att den blir genomskinlig med sjukdomsspecifika strukturer inmärkt.

Avbildningsförbättringar. I steg 2 avbildas sedan hela njurvävnaden med ett ljusmikroskop. Vävnaden blir då likt ett klart söderhavshav vid ett korallrev fint avbildad och vävnaden ämnas även svällas, så att osedda strukturer separeras och avbildas lättare.

Analysförbättringar till gagn för framtida njurpatologi. I steg 3 sker sedan bildanalys med ett tränat datorprogram, så kallad artificiell intelligens, för att snabbt och automatiskt kunna rapportera en lista på strukturer som ändrats gentemot en frisk njure till stöd för njurläkarens diagnos.

Hel njurvävnad som skall analyseras görs genomskinlig och sjukdomsspecifika strukturer märks in och avbildas i ett ljusmikroskop. Ett neuralt nätverk tränas sedan på digitala bilder

med njurstrukturer och lär sig se vad som är viktigt via artificiell intelligens. Datoranalysen segmenterar sedan automatiskt ut viktiga njurstrukturer och analyserar deras utseende, samt levererar olika mått på hur sjuk en njure är. Denna kvantitativa information kan sedan utgöra ett automatiskt stöd för till exempel valet av behandling från en diagnostiserande njurläkare.

Genom stödet från Torsten Söderbergs Stiftelse finns alltså nu möjlighet att genomföra dessa förbättringar i analysen av kroppens reningsverk. Efter att ha visat på möjligheterna våra förbättringar kan leda till inom njurdiagnostik kommer metoderna att kunna implementeras på flera nationella och internationella njurkliniker. ♦

FORSKNINGSPROJEKT

Automatiserad kvantitativ optisk njurpatologi

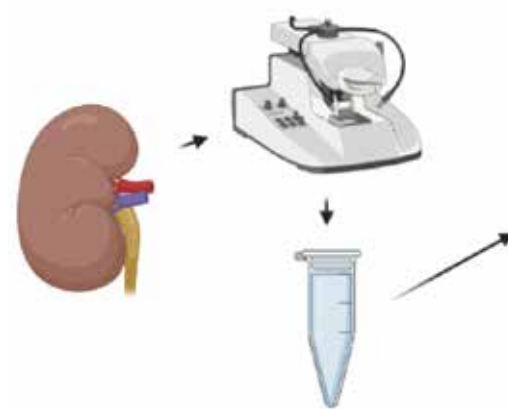
Professor Hjalmar Brismar
Kungliga Tekniska Högskolan
Avdelningen för tillämpad fysik, Science for Life laboratory

Anslag medicin 2021

Hjalmar Brismar. Foto Hans Blom

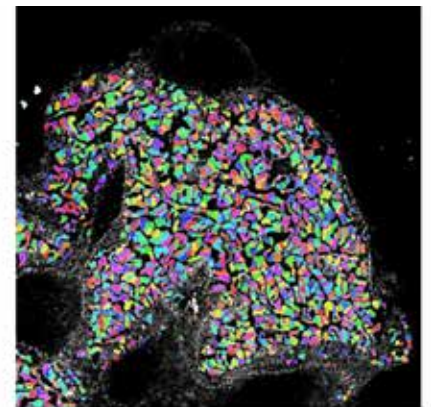
ILLUSTRATION AV PROCESSEN FÖR FÖRBÄTTRAD ANALYS AV NJURVÄVNAD

Steg 1: Provprenparering
► provberedningsförbättringar

Steg 2: Högupplöst mikroskopi
► avbildningsförbättringar

Steg 3: Bildanalys baserad på AI
► analysförbättringar

Illustration David Unnersjö-Jess

Att värna demokratin utan att göra våld på den

TEXT JOHAN STENFELDT

Projektets syfte är att undersöka den svenska underrättelsetjänstens verksamhetskultur och inre normsystem från 1940-tal till 1980-tal. Genom studier av fram tills helt nyligen sekretessbelagt material, deponerat i underrättelsemedarbetarna Thede Palms (1907–1995) och Jan Rydströms (1914–1990) personarkiv, undersöks syftet som ramas in av en politisk-filosofisk problematik: det paradoxala förhållandet att den liberala demokratin accepterar sina motståndare.

GENOM DETTA HAR SYSTEMET sin lockelse men också sin potentiella undergång. För att skydda sig mot undergång tvingas det demokratiska systemets företrädare därför ibland tillgripa icke-demokratiska metoder. I detta löper man risk att bli lik sin motståndare. Vad man i preventions namn kan tillåta sig är utsatt för

den enskildes attityder och befinner sig i en gråzon. Riskerna finns att demokratin ”i sin rädsla att dö kommer begå självmord”, som någon uttryckt det. Men det finns också en risk att obegränsad demokratisk tolerans leder till att toleransen försvinner. Den liberaldemokratiska paradoxen kan inte lösas ut, och måste därför hanteras aktivt i olika verksamheter och deras inre kulturer. Projektet kan lära oss saker om hur en sådan aktiv hantering kan se ut.

I forskningsprojektet appliceras idén om den liberaldemokratiska paradoxen på underrättelsetjänstens arbete. Underrättelsetjänstens organisationer har ett författningsskyddande mål men för att uppnå detta mål krävs understundom författningsvidriga, eller åtminstone dubiösa, medel. Underrättelsetjänsten har alltså att hantera just den gråzon som nämnts, och olika aktörers uppfattningar om var gränssnittet i denna gråzon går speglar den kultur som råder inom organisationen.

De underrättelseaktörer som här står i centrum är Palm och Rydström. Palm grundade och var under knappa tjugo år chef för den militära underrättelsebyrån

T-kontoret. Rydström rekryterades till verksamheten av Palm 1953, och kom sedan att kvarstå i underrättelsesfären till sin pensionering 1981. Från 1959 var Rydström chef för den nybildade Öst-

ekonomiska byrån, som ansvarade för ekonomisk underrättelseinhämtning med fokus på östblocket. Under en stor del av 50- och 60-talen var Palm och Rydström i konflikt, en konflikt med personliga förtecken men också om verksamhetens inriktning, där Rydström småningom kom att stå IB-chefen Birger Elmér mycket nära. Rydström förekom också i avslöjandet av IB och dess äsiktregistrering 1973, om än tämligen perifert, och kunde fortsätta sin verksamhet som chef även där efter. IB tillkom som sidoorganisation till Palms T-kontor, och dess utveckling till en organisationsskapelse i gränslandet mellan underrättelsetjänst och säkerhetstjänst, insynsskyddad och i ett legalt ingenmansland, är en glidande process som väl illustrerar gråzonsproblematiken. ♦

Johan Stenfeldt. Foto Hanna Stenfeldt Essner

Betydelsen av lärares språkfärdighet när engelska används som undervisningsspråk

TEXT HANS MALMSTRÖM

Hans Malmström. Foto Oscar Ab

Engelska som undervisningsspråk används i allt större utsträckning i högre utbildning. Den samlade kunskapen om konsekvenserna av sådan så kallad "English Medium Instruction", EMI, är bristfällig, till exempel är inte mycket känt om effekterna på lärandet. I Sverige genomförs idag 64 procent av all programutbildning på masternivå på engelska.

EN NYCKELFAKTOR FÖR FUNGERANDE UTBILDNING är att studenterna förstår undervisningens innehåll. Lärares språkliga färdigheter är viktiga härvidlag. Normalt görs ingen granskning av universitetslärares språkförmåga när de börjar undervisa på engelska, och något erkänt "mått" på tillräcklig engelsk språkfärdighet finns inte. Utgångspunkten är i stället att en lärare eller forskare i den internationaliserade kontexten av högre utbildning har den språkfärdighet som krävs för att undervisa på engelska.

Många universitetslärare säger sig vara trygga i sin användning av akademisk engelska när de ger konferenspresentationer eller skriver om forskningsresultat i vetenskapliga skrifter. Men att undervisa på engelska uppfattas av många som särskilt utmanande. Studenter i många utbildningssammanhang upplever att lärarnas engelska påverkar undervisningen negativt.

Det övergripande syftet med forskningsprojektet är att bidra till kvalitetssäkring av utbildning på engelska genom att undersöka förhållandet mellan lärares färdigheter i språket och undervisningens kvalitet. Två frågor är ledstjärnor för arbetet: vilken engelsk språkfärdighet har lärare som undervisar i EMI-sammanhang? Finns en koppling mellan lärares språkfärdighet och deras attityd till lärande och därmed till kvaliteten på lärande?

Data från språktester med lärare samt deras egenbedömning av undervisningens karaktär (graden av lärar- eller studentcentrerat lärande) kompletteras med intervjuer. Forskningsprojektet gör att ett första steg kan tas mot ökad kunskap om vilka förväntningar universitet/högskolor rimligen kan ha på EMI-lärares engelska och om deras språkfärdighet påverkar kvaliteten på studenternas lärande. Studien kan också komma föreslå åtgärder för att förbättra undervisningen när engelska är undervisningsspråk i högre utbildning. ♦

Pilgrimskyrkan i Edsleskog och det medeltida Dalsland

TEXT CHRISTIAN MÜHLENBOCK

Den unika kyrkan i Edsleskog och Dalslands tidiga medeltid utgör fokus för ett nytt forskningsprojekt. Det övergripande syftet är att tillgängliggöra de arkeologiska resultaten från den tidigmedeltida kyrkan i Edsleskog men också att sätta dem i en större historisk, ekonomisk, politisk och religiös kontext.

DALSAND BRUKAR IBLAND kallas för ett Sverige i miniatyr eftersom landskapet innehåller de flesta av landets landskapstyper. I söder breder den flacka och bördiga åkermarken ut sig och i norr, på gränsen mot Värmland är landskapet kuperat och skogigt, uppbrutet av sjöar och vattendämlar. Vildmarken mot norr är än idag ett hinder för att man effektivt ska kunna ta sig landvägen norrut.

Under tidig medeltid och ända fram till mitten av 1200-talet ingick norra Dalsland i det som kallades Markerna, ett buffertområde och ingenmansland inklämt mellan det som så småningom skulle bli Norge och Sverige. Och precis här, i ett närmast väglöst land, ett par mil väster om Åmål och Vänern byggde man under slutet av 1100-talet en av den tidiga medeltidens största och mest monumentala kyrkor. Kyrkan var dessutom byggd av tegel – och det var första gången materialet användes i det medeltida Sverige. Kyrkan var en basilika med korsarmar som mätte drygt 40 meter i längd. Tack vare ett påvebrev från Honorius III till biskop Bengt i Skara vet vi att kyrkan var tillägnad prästen Nils som hade blivit ihjälslagen på platsen. Precis där Nils föll sprang en källa upp och platsen blev en vallfärdsplats för medeltida pilgrimer.

Arkeologiska undersökningar har sedan 2019 bidragit med ny och värdefull information om Edsleskogs gamla kyrka. En mer detaljerad datering har genomförts och kyrkans utseende och utformning har blivit allt tydligare. Ett rikt och spännande myntmaterial har hittats och en hel del andra kyrkliga föremål såsom en dopfunt, rökelsekar, och krucifix vittnar om en rik

Foto Lådöse Museum

liturgi. Ett tiotal gravar belägna i koret och på kyrkans norra sida har grävts fram och undersökts.

Sammanlagt finns nu ett stort opublicerat källmaterial som gör att vi nu kan ställa helt nya frågor till det arkeologiska materialet och till de historiska källorna. Genom studier av kyrkans datering, utformning och stil kan kyrkan placeras i ett svenskt och skandinaviskt perspektiv. Hur och varför kom tegeltekniken till det medeltida Sverige och hur infogades den nya tekniken i kyrkobyggandet? Myntfynd och gravmaterial, framför allt skelett, ska med stöd av naturvetenskapliga analyser användas till att under-

söka vilka som besökte Edsleskog och vilka som begravdes där. Slutligen ska en modell skapas för hur Edsleskog passar in i Sveriges religiösa och politiska landskap under 1100- och 1200-talet.

Kyrkan i Edsleskog är ett fenomen, den är helt unik i sitt slag, och tack vare stödet från Torstens Söderbergs Stiftelse kommer projektet och dess resultat att bidra till djupare kunskap om Dalslands och Skandinavians medeltid. ♦

Christian Mühlenbock. Foto Ian Schemper

FORSKNINGSPROJEKT

Pilgrimskyrkan i Edsleskog

Fil.dr Christian Mühlenbock
Göteborgs universitet
Institutionen för historiska studier

Anslag övrigt 2021

◀ Lässten funnen vid de arkeologiska utgrävningarna i Edsleskog. Foto A. Lazaride

STYRELSE

Maria Söderberg, civilekonom, ordförande
Richard Arvidsson, professor, vice ordförande
Torsten Söderberg, produktutvecklare, ledamot
Elisabet Söderberg, filosofie doktor, ledamot

Wanja Söderberg, suppleant
Anna Söderberg, filosofie kandidat, suppleant
Sebastian Söderberg, studerande, suppleant

KANSLI

Sabina Andersson, kanslichef
Therese Gunnars, kommunikatör, adm. samordnare (fr.o.m. sep 2021)

VETENSKAPLIGA RÅDGIVARE

Harry Flam, prof. em. i internationell ekonomi, Stockholms universitet, ledamot av Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien

Claes-Robert Julander, prof. em. i företagsekonomi, Handelshögskolan i Stockholm, ledamot av Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, f.d. rektor

Lena Marcusson, prof. em. i förvaltningsrätt, Uppsala universitet, ledamot av Kungl. Vetenskapsakademien

Bo Ralph, prof. em. i nordiska språk, Göteborgs universitet, ledamot av Svenska Akademien

Hans Wigzell, prof. em. i medicin, Karolinska institutet, ledamot av Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, ledamot av Kungl. Vetenskapsakademien, f.d. rektor

REVISOR

KPMG AB; Fredrik Sjölander, auktoriserad revisor

TORSTEN SÖDERBERGS STIFTELSE

har till ändamål att främja vetenskaplig forskning och vetenskaplig undervisnings- eller studieverksamhet av landsgagnelig innebörd varvid företrädesvis de ekonomiska, medicinska och rättsvetenskapliga områdena skall komma ifråga.

STIFTELSEKAPITALET

Torsten Söderbergs Stiftelse grundades den 5 maj 1960 av general-konsul Torsten Söderberg och hans hustru Wanja, född Aminoff, efter diskussion med deras barn som i samband med detta avstod arv. Donationen utgjordes av 20 000 stamaktier i förvaltningsaktiebolaget Ratos (numera Ratos AB). Ratos hade kommit att bli moderföretag till det tidigare familjeföretaget Söderberg & Haak AB, som utvecklades under ledning av Torstens far Olof A. Söderberg.

ANSLAGSGIVNING 2021, KR

Totalt 28 216 563

FÖRDELNING PÅ ÄMNESOMRÅDE, KR

Medicin 13 120 838
Ekonomi 6 610 125
Rättsvetenskap 4 595 000
Övrigt. 3 890 600

FÖRDELNING PÅ MOTTAGARE, KR

Kungl. Vetenskapsakademien 10 300 000
Uppsala universitet 4 002 686
Institutet för Näringslivsforskning 2 716 000
Handelshögskolan i Stockholm 2 095 000
Örebro universitet 1 578 250
Kungl. Tekniska högskolan 1 558 152
Lunds universitet 1 395 000
Övriga mottagare 4 571 475

FÖRMÖGENHET, KR

31 december 2021 . . . . . 1 771 180 649

MEDICIN

Brismar, Hjalmar; professor
Kungliga Tekniska Högskolan
»Automatiserad kvantitativ optisk njurpatologi«
1 558 152 kronor

Hallberg, Pär; docent
Uppsala universitet
»SWEDEGENE – genetiska orsaker till läkemedelsbiverkningar«
1 112 686 kronor

Hansson, Göran K.; ständig sekreterare
Kungl. Vetenskapsakademien
»Torsten Söderbergs akademi- professor i medicin 2022«
10 300 000 kronor

Nordenskjöld, Agneta; professor
Karolinska institutet
»Kvinnliga fältskärer i Sverige under 1800-talets andra hälft«
150 000 kronor

EKONOMI

Horn, Henrik; professor
Institutet för Näringslivsforskning, IFN
»Investeringsskyddsavtal i tider av intensifierad klimatpolitik«
860 000 kronor

Huseby, Alexander; vd
Föreningen Centrum för Näringslivshistoria, CfN
»Olof A. Söderberg – en biografi«
490 875 kronor

Kjellberg, Hans; professor
Handelshögskolan i Stockholm
»Framtidens marknadssamhälle«
1 040 000 kronor

Klug, Michael; doktorand
Handelshögskolan i Stockholm
»Extraherar aktiva fonder vinster på bekostnad av passiva investerare?«
75 000 kronor

Lodefalk, Magnus; docent
Örebro universitet
»Nyckelfaktorer bakom AI:s arbetsmarknadseffekter«
1 358 250 kronor

Nilsson, Therese; professor
Institutet för Näringslivsforskning, IFN
»Kulturella normers betydelse för invandrades arbete och företags utveckling«
991 000 kronor

Nordlund Edvinsson, Therese; docent
Uppsala universitet
»Utanför styrelserummet – successionspraktiker 1890-1990«
930 000 kronor

Roth, Paula; doktor
Institutet för Näringslivsforskning, IFN
»Överskuldssättningens orsaker och konsekvenser«
865 000 kronor

RÄTTSVETENSKAP

Blad, Karin; doktorand
Örebro universitet
»Företrädarens ansvar vid insolvens«
220 000 kronor

Ericson, Marika; jur.dr
Försvvarshögskolan
»Cyberangrepp i fred och krig: krisberedskaps- och totalförsvarslagstiftning«
350 000 kronor

Johansson, Jesper; jur.dr
Handelshögskolan i Stockholm
»Effektiv villkorad lagstiftning i beskattningsrätten«
980 000 kronor

Lindgren Zucchini, Giacomo; univ. lektor
Stockholms universitet
»Regressrätt mellan enskilda på grund av skatterättsligt företrädaransvar«
620 000 kronor

Olsson, Katarina; professor
Lunds universitet
»Stiftelsernas rättsliga status och styrning«
465 000 kronor

Ruotsi, Mikael; jur.dr
Uppsala universitet
»Hur kan grundlagen skydda demokratin och rättsstatens principer?«
980 000 kronor

Schytzer, Jonatan; jur.dr
Uppsala universitet
»Miljön i konkurs«
980 000 kronor

ÖVRIGT

Andersson, Kent; docent
»Stora och små hemligheter. Ytterligare berättelser om järnåldern«
50 000 kronor

Arvidsson, Kristoffer; fil.dr
Göteborgs konstmuseum
»Göteborgskolorism. Nätverk, sammanhang, kanon«
252 000 kronor

Böök, Martina; doktorand
Linnéuniversitetet
»Klädd samhörighet. Ifärdsklädernas betydelse i Virestads socken 1750–1850«
66 000 kronor

Fischer, Peter; professor emeritus
»Interkulturella förbindelser under bronsåldern: den geografiska dimensionen«
Göteborgs universitet, Svenska Cypernexpeditionens vänner
595 100 kronor

Glans, Kay; styrelseordförande
Tidskriften Respons
»Tidskriften Respons – recensionstidskrift för humaniora och samhällsvetenskaper«
50 000 kronor

Johansson, Anders; författare
»Över gränsen: tur och retur Sverige-Norge 1940-1945«
50 000 kronor

Josephson, Olle; professor
Svenska Humanistiska förbundet
”SHF:s årsbok 2022.
Sofia Häggman: Mumier«
50 000 kronor

Malmström, Hans; bitr. professor
Chalmers Tekniska Högskola
»Undervisning på engelska, språkfärdighet och utbildningskvalitet«
263 500 kronor

Mattsson, Jonas; chefredaktör
Stiftelsen Forskning och Framsteg
»Utgivning av tidskriften Forskning och Framsteg under år 2022«
60 000 kronor

Melberg, Enel; fil.mag.
»Jaan Kross verk Mellan tre farsotera«
60 000 kronor

Mühlenbock, Christian; fil.dr
Göteborgs universitet
»Pilgrimskyrkan i Edsleskog«
465 000 kronor

Nordqvist, Bengt; fil.dr
Stiftelsen Offerplats Finnestorp
»Guldets tid och Offerplats Finnestorp«
454 000 kronor

Olsson, Simon; fil.kand.
»Härmed får jag värdsamt meddelar«
35 000 kronor

Stenfeldt, Johan; docent
Lunds universitet
»Thede Palm, Jan Rydström och den liberaldemokratiska paradoxen«
930 000 kronor

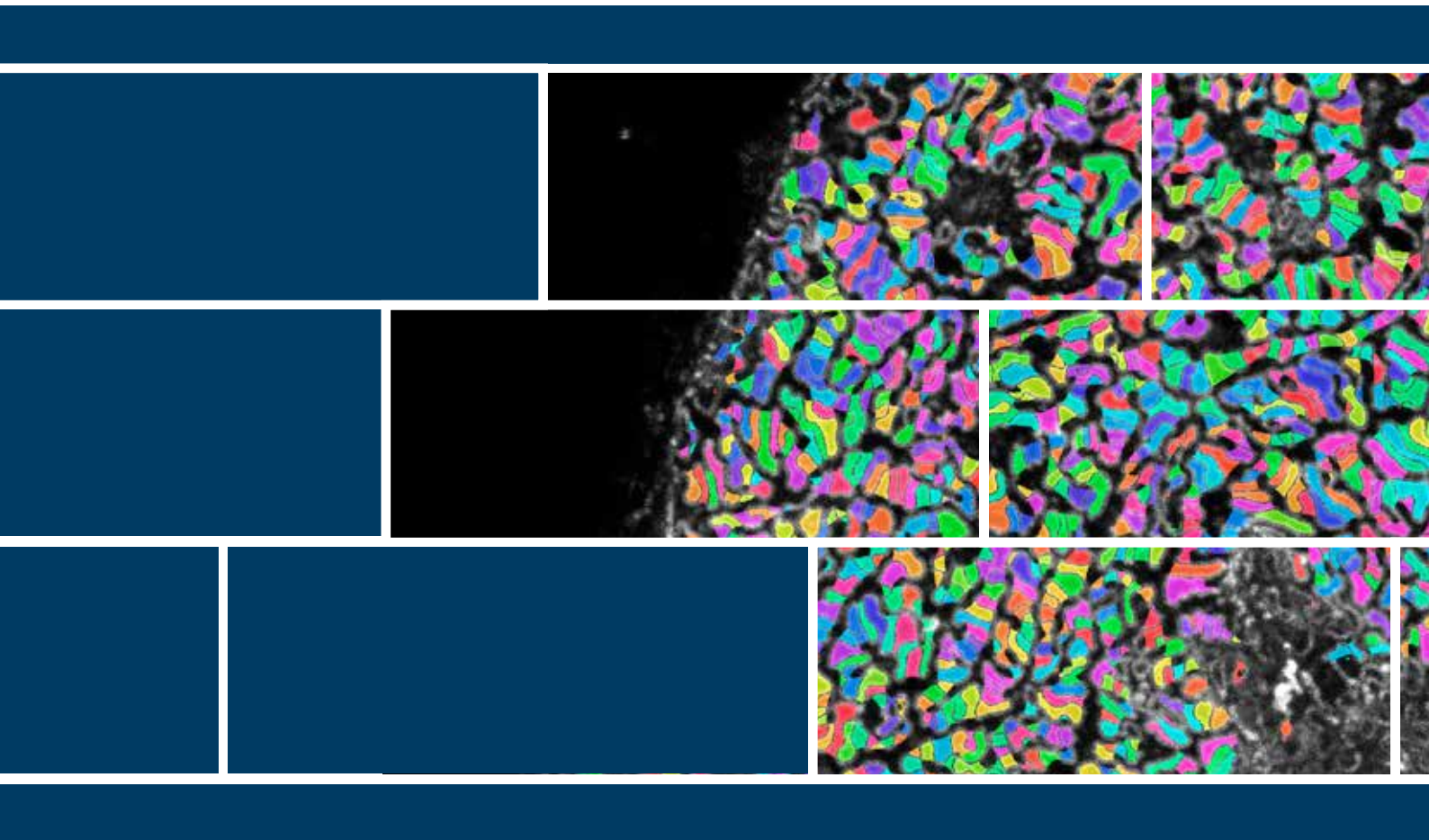
Strannegård, Lars; styrelseordförande
Konung Carl XIV Gustavs stiftelse Ungt Ledarskap
»H.M. Konungens stiftelse Ungt Ledarskap med anledning av Kungens 75-årsdag«
250 000 kronor

Ulväng, Göran; docent
Föreningen bebyggelsehistorisk tidskrift
»Bebyggelsehistorisk tidskrift«
50 000 kronor

Wennberg, Kåa; fil.kand.
»Mère Moreau – Gumman i Grez«
90 000 kronor

Whitling, Frederick; fil.dr
»Gustav VI Adolf som arkeolog och kulturmecenat«
120 000 kronor

TORSTEN SÖDERBERGS STIFTELSE

Besöksadress: Strandvägen 11, Stockholm

Postadress: Box 5391, 102 49 Stockholm

Telefon: 08-661 52 11

www.torstensoderbergsstiftelse.se

Formgivning och tryck: Åtta.45 Tryckeri 2022

Omslagsbild: Njurfiltreringsstrukturer upplösta med ljusmikroskop
från projekt om förbättrad analys av njurvävnad.
Foto David Unnersjö-Jess